

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Toldot ha-g. Sh. Y. L. Rapoport

Poryes, Aharon

ןרהא, סעיראפ

Ṳin, 630 [1869 oder 1870]

נהכה ביל הדוהי המלש ה"ומ ןורושי תמכחב רקבמהו רקוחה ןואגה ברה תודלות.
ל"צז טראפפאר

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9450

תולדות הרב הגאון החוקר והמבקר בחכמת ישורון מו"ה שלמה יהודה
ליב הכהן ראפפארט זצ"ל.

מ א ה

אהרן הכהן פאריעס מלכוב

Stud. Phil. et Med. in Wien.

בארץ השכים ואין נוגה, בארץ צלמות ולא סדרים בכל מעשיה ותהלוכותיה
כמו זאת הבת פולין בשנים עברו, אשר כל אנשיה היו פסחים — ורגלים למו,
עורים — ועינים יש, בארץ כזאת אם יקום איש אחד גדול העצה ורב העליליה
והתהלך בחוץ על משענתו, משענת החכמה והדעת, בלי משען ומשענה
אחרת — לא משען לחם ולא משען מים תתמכהו החכמה אחותו, לא בנדי
כבוד לא הוד ותפארת תלבישהו, לא במרומי קרת בין נדיבים תושיכהו כמו
בארצות אחרות, ונהפוך הוא צרות רכות ורעות ימצאוהו לרגלה, שונאים
ושונאים, מקנאים ומנגדים מכל עבר ופנה יסוכבוהו, מנוחה ירדפוהו, יום ולילה
לא ישבתו לשום את חלקו לשמה, את שמו לשמצה ואת כל חיתו למרה, ואם
בכל אלה הוא באהבתה ישנה תמיד, יחזיק בה ולא ירפה, ישקוד על דלתותיה
יום ויום וברוחב בינתו אשר חנן אותו אלהים לב לדעת וימלא אותו רוח חכמה
ותבונה, יגלה לנו עד מהרה שפוני שמוני מדע, יסול דרך חדש לא שערום
הראשונים, ויאיר נתיב לכל הכאים אהריו — הלא יהיה זה לפלא בעינינו? הלא
ישתאה לבנו עלי איש כזה ושמה ורחב וכפה מלא נאמר עליו: הוא הוא האיש
מורם מעם, רגול מרכבה, בו כחר ה' להיות המשרה על שכמו, להורות הדת
והדעת בישראל, להביע אומר לבית יעקב ובו גם גוים יתהללו? —
האיש הזה הוא רבינו שלמה יהודה לייב הכהן ראפפורט אשר היה רב

וראש הדיינים בעיר פראג ואשר תולדות ימי חייו נספר פה.

שנות מאות עוד יעבורו ירדו ויצללו בתהום הנשיה, פעמים אין חקר תלך
תסוב האדמה על חונה מרם יולד איש כזה בבני ישראל, הוא היה אחד מן
השרידים אשר ה' קורא למו — להאיר לארץ ולדדים עליה, לפקוח עינים עורות
ולאמור לאסירים כלואי חושך, צאו!... הוא היה העמוד החזק אשר עליו נשען
כל בית ישראל, בריח התיכון המקשר מעדנות את החדש עם הישן, דורות
ראשונים עם ימים יאתיו, לא על רוחב חכמתו ועומק בינתו לבד אנו מתפלאים
כחיום הזה — ישנם גם היו אנשים גדולים חקרי לב אשר העמיקו הרחיבו מאוד
בדעה והשכל וילמדו דעת לכל ההולכים אחריהם, אף כי לא רבים יחכמו כמוהו,
אולם על תכונת נפש האיש הלזה הזכה כספיר למוחר מאוד ישתומם לבנו,
איש אשר הכל יכיל כאחת ודברים שונים כמעט מתראים כהפכים, אשר לא
יתאחדו אצל אחרים, אצלו יתלכדו והיו אחד, איש אשר ידו האחת תכיל את
כל רחבי ים התלמוד עם כל ההולכים סביבותיו, קדמונים ואחרונים ואחר מהם
לא נעדר, וידו חשנית תחבק חכמה, תחפש ספרי דעת כלשונות שונות, לתורה

יאמר "אמי היי לי ברוכה! אל תיראי! אף אם רגע אעוכך חלא עד מהרה
אשוב אליך אף אחדש כנשר נעורכי!" ולחכמה יאמר: אחותי את! גם אותך
כימי עולם אהבתיך, גם ממך אל תנח ידי. איש אשר אהבת עמו ודתו כאש
יוקדת עצורה בעצמותיו, אולם אהבת האמת תגבר אף ממנה וידבר לעמו דברים
נמרצים, יגיד להם פשעם על אשר שונים ינהגו, על הפרדם לכת זה מזה ואך
ריב ומצה יאהבו מימי קדם קדמתה: איש מהור עינים לראות היטב את
כל אשר יחטא האחד בזדון או בשגגה ולא אל האמת ישים פניו, והוא לא
יתנשא אף לא יתגבר עליו בארי רק ישמיע בנחת קולו להעיר אוזן בלימודים
או גם עוצם עיני מראות ברע אם ידע מראש אשר דבריו ישבו ריקם ולא
יפעלו מאומה רק אש מרוכה יציתו איש אשר תורה עם חכמה, אמונה
ודעת, ענוה עם גדולה, אומץ רוח, העשוי לכלי חת עם אהבת
שלום ולכת נחת כלם כאחד חברו בו יחדיו ויענדו עמרות לראשו איש
אשר כל אה בו לא ימצא עד מהרה. — ועל כן יהיה האיש הזה לאות ולמופת בישראל:
לאות לכני מרי, הם המה שועלים הקטנים המחבלים כרמים וכרם ה' צבאות
אשר עוד טרם באה חכמה בלבם ולא נודע עוד אם גם תבוא אל קרבם אף
בימים הבאים, עוד טרם ידעו ראשית לימודים, ומאסו את תורת קדשו ותחו
להם ראשית חכמה — לא יראת ה' — ואחריתם — דרכי מות יורדות שאל,
ללכת חפשי אחרי שרירות לבם הרע, לשבור כל תאות נפשם ולעשות כל דבר
פגול אשר לא ירצה; ולמופת — לאנשי מופת, אלה הקדושים אשר בארץ
חמה, אשר באפלות יגששו באור הצחרים, אלה הם הצבועים המתחסדים
והחנפים למיניהם ולמשפחותיהם וגם כל הסרים למשמעתם, אלה הם העוכרים
את ישראל באמת, כי כאשר יעצרו בעד הנער ללמוד חכמה עוד בימי נעוריו
ויסכינו אותו להאמין בכל דבר הכל ומעשה תעתועים כי קודש הוא להם והיה
כאשר יגדל הנער ויקר לו כאשר יקרה לכל איש שוכן בהושך ימים רבים ואהרי
כן לפתע פתאום יביט אור שמש: עינו כהתה וגם כל ליה וריח תורה ינוס
ממנו עד ארגיעה. — הוא יצא מן המצות לך והתורה יצא
אמנם לשמוע תולדות אדם רם ונשא כמוהו ודעת את כל קורות ימי
חייו את כל התלאה אשר מצאתהו טרם גדל והיה לאיש בארץ, גם כל
המקרים והפנעים אשר כתרוהו סכבוהו גם אחרי כן מחמת מקנאיו שוטניו
ומנדיו ואת כל מעשה תקפו וגבורתו במלחמתו עמהם. הוא דבר גדול מאוד
ורב התועלת לכל איש יודע ומבין מעט בתהלכות התבל, ומלטד אותו דעה
להיטיב ולהשכיל דרכו ומעשיהו בחיים. ישנם אנשים אשר כמו מימי השלוח
ההולכים לאט לאט, כן עתות חייהם בנחת ילכו יחלופו למו, לא יראו רע, כל
יראון חת לא כמתשך ולמדו חכמה, ובקשו דעת ויחי' חיי שובה ונחת, גם לא
יבצר מהם את כל אשר זמו לעשות, לא בסופה וסערה דרכם, לא ילפתו ארחות
חייהם, דרך המלך ילכו, בקטון יחלו ובגדול יכלו, ילכו מעלה מעלה עדי וגבורו
יעליחו אף יעשו פרי, כי זרע תבונה יוציא פרי תבוכה, אף יארכו ימים
בארץ, אולם תולדות אנשים כאלה, אף אם רבות יפעלו בחכמה, לא

תועיל לנו מאומה או רק מעט מזעיר לא ככיר. ותהי גם להפך אשר כמעט רוח
קנאה לא נדע מה תעבור את מחבואי לבבנו ונחי כמתאוננים באוני אלהים
על רוע מצבנו ועל נחלת שפרה להם, על קומן ערכנו ורב גדלם בארץ.
כי מי זה האיש אשר יקרא קורות אדם גדול בישראל או בעמים ולא ידמה
אותם עד מהרה ברוחו אל קורות עצמו? — או אז עשתונות לא מהורות יעלו
על מעלות רוחו וזממו יעבר סיו לאמור: לוא במצב האיש הלזה הייתי גם אני
כי עתה לא גדל שמי בארץ? כי עתה לא הרביתי לעשות חיל בכוחי ובחכמתי
כי נבנתי? — ואם מחשבות כאלה יעברו משכיות ללב, הלא נפשנו תשתוחח
ונלך אחורנית, לא נשאב עוד בששון ובתקות לב ממעיני החכמה וכאשר
נוסיף דעת נוסף מכאוב — לא כן תולדות אנוש חכם לבב ואמיץ כח אשר
סופה וסערה דרכו בחיים, אשר המון מכשולים רבים לאין חקר לרגליו ישתרעו
על כל צער וצער בלכתו הלאה, אשר פחד ופחת ופח יעמדו לשמן לו על אם
הדרך! פחד מתחסדים אורבים לו מסכיב ושומרי צעדיו מעבר מפה, ופחת עוני
וחוסר כל מעבר מפה, ועליהם מסכיב — אופל ישים סתרו, כי כל הארץ, ארץ
מולדתו! לומה בעלטה, אימה וחשיכה תשתדר שמה גם השתרה, פה אין חכמה
ואין תבונה אין מורה יעה, ואין מבין שמועה ומבלי מורה דרך ומאיר גתיב ימצא
לו מסילה ייעף אף יגע רבות בשנים עדי ישגה חיל ויעלה מעלה — קורות
אנשים כאלה אשר כדם לבם וכשקוי עצמותם כתבו שמותייהם עלי לוח
התולדה, המה ילמדונו רב דעת להועיל, להיטיב ולהשכיל אף נפשנו תשבע
עונג ופחד ושמח לבבינו בקראנו הדברים האלה בספר. פה נראה אומץ רוח אשר
לא ישוב מפני כל, פה נראה אהבת התורה והחכמה למענה ולמען האמת עצמה
ולא למען עשות שם בארץ ותת לו יד בין הגדולים — כאשר יעשו אנשים
למכביר אשר אמונתם אומנתם וחכמתם תחיה אותם — וקול
דממה דקה ישמע מבין קירות לבבנו כאשר תמנו לקרוא את כל הכתוב בספר
לאמר: דרכיו ראה והכס. — ואם גם רוח לב ותבונה הרבה מאוד לא לך
מידי הטבע נתנו כאשר חננת את האיש הלזה, הלא גם אורכים ומכשולים כאלה
לא לך מסכיב, אף לא עליך המלאכה לגמור, המסילה ישרה — לך הלאה! —
גם זה שלמה האיש אשר קורותיו נחל עתה לספר היה כאחד מאלה
האנשים אשר דברנו מהם, לא שושנים פָּזְרו לעקבותיו על דרכו על פני תבל.
עד היותו בן חמשים שנה — כמעט ימי חיי גבר אחד — מרם נקרא נקרא
לעיר פראג המהוללה להיות שם רב ומורה בישראל, לא מצא מנוח לכף רגלו
ממצוקות הזמן אשר אפסוהו מכל פאה ויהי כל ימיו מכאובים אין נחת. לחמו
אכל לחם צר ומימיו מים לחץ עם בני ביתו הרבים אשר סביב ישבו לשולחנו.
כל היום עמד על משמרת עבודתו ויהי סופר ומונה וכותב דברי מסחר ומלאכה
כאחד האנשים אשר אין בהם לא תורה ולא חכמה, ואנשים אשר רק הכסף
מנמטם משלבו ויתנו עליו בקולם, ועם כי נצר נחמד מגזע היחש ביה ומשפחתו
משפחה יקרה ומפוארה מאוד בישראל, לא כוש ממלאכתו זאת ויש שכמו לסבול
למען יוכל הביא לביתו לחם הקו, אך הלילות או עתותי שבת ומועד היו לו

לשלל לשקוד בכל אות נפשו על דלתי התורה והמדע ולהגות בספרי מחקר
חדשים גם ישנים כתובים עברית, ארמית צרפתית או אשכנזית מן כל הכא
כידו, כי אין לבחור. או התננב ג"כ כפעם בפעם — כמו איש בעשותו גבלה —
אם רק לשעה אחת נתנה לו חופשה, אל בית עקד הספרים וישב שם עד כי
פנה יום, כי בחפשו חפיש מחופש אחרי מקור דבר אחד מדברי תולדות ישראל
או מטשפט חוקי הלשון בספרים מספרים שונים זאת הנה וזאת הנה, יעבור עליו
זמן רב ולא ידע מה וישכח כי עבד לעבדי כסף הנהו. ויהיו בעיניו הימים האלה
באהבתו את החכמה וברוב השקו בה כרגעים אחדים, רק לעתות כאלה היתה
לנפשו הרוחה, כי זאת עבודתו לכדה מנוחתו וזה חלקו מכל עמלו, אך מי
זה יחזור תוך חדרי לב איש כזה פנימה כהפנותו שכמו ללכת, בהפרד נפשו מן
אלה הספרים מחמדי לבו, כי אין עליו העת, או כי רעב ללחם או כי שערו בית
העקד סגרו מבלי הפתח עד ליום המחרת? איזה זמן יוכשר עוד לפניו לסוד
מטלאכתו ולפנות הלום? האם כיום שבת ומועד? — חם ושלום! ומה יאמרו
ההמון? ועם כל זה הלא נחוק לו מאוד לחקור עוד מעט כדבר אשר החל
למען יוכל בצע זממו ולהשלים מעשיהו, למען יראה ידע אם השערותו נכונה
אם אין? — מי יודע אם לא זעם ועברה הוכנו לו כשובו הביתה, כי יקצוף
אדוני המסחר ויתמרמר למאוד על כי בושש לבוא, או כי יפגשו איש אחד
קרוש מן המתחסדים כארץ, בדרכו על מפתן הבית ללכת החוצה. והוא יראה
יביט בעינים חודרות תחת כנפי בגדיו גליונות כתובים משני עבריהם עברית
ואשכנזית, אשכנזית ועברית, או יחוק בו ולא ירפנו ויצעק בקול גדול על פני
חוצות: שומו שמים על הנבלה הנעשה בקרב ישראל, עברית עם אשכנזית
חוכרות אשה אל אחותה? מי ראה כזאת? מי שמע כאלה? ומה זה למטא את
הטהור? — ותקמן אז בעיני המתחסד ללכת רכיל, לגלות סוד ולהשמיע קול
בכל מחנה העברים כי ראה איש יהודי אחד הולך לבית, עקד ספרים של נכרים
וכתובת אשכנזית בידו, ותהי גם הנקלה בעיניו להשבע לשקר בשם אלהי
ישראל בתוך קהל ועדה. אשר ראה האיש הלזה אוכל נבילות ושריפות, ועושה
המזמתה, למען יתן את שמו לשמצה, ואת נפשו יצדיק בסתר לאמור: הלא
לשם שמים עשיתי כל אלה ומתשבת י טובה מאוד אף כי שבוועתי לשקר —
אולם גם אנשים טובי לבב ואנשי מידה ישרה אשר דבר אין להם עם המתחסדים
ויהפכו לשנאה אותו ולעמוד נגדו, באשר לא טובה השמועה מעבירים עליו בכל
מחנה ישראל, וכי יפגשו איש אחד תמים הולך נכוהו ולא ידע בין ימינו
ושמאלו, כי מעולם לא חזו עיניו אור תורה או חכמה ועם הארץ הנהו אף כי
איננו — חסיד, והוא גם הוא ידע להוקיר חין ערך שלמה כי ידיו רב לו
בתלמוד בפלפול ובסכרא, או ידבר אליו דברי מוסר: איעצך בני ויהי אלהים
עמך! חדל נא חדל לרוש בספרים כאלה וספרי חכמה יקראו — הכל המה
מעשה תעתועים כלם, האמינה לי ידי, כי ישחיתו את נפשך הטובה זאל אלהים
ידע! אולי גם כעת רוחך תבלה, הלא תשמע את הדבה רעה מוצואים עליך
וסכיב עליך יתלחשון לאמור: אסיקורם אתה, לא אאמין באלה! אך שובה נא מחרה